

Конституційні гарантії розподілу влади як основа сталості судової влади: компаративний аналіз

Семчишин Світлана Іванівна ¹

Опубліковано	Секція	УДК
25.11.2023	Право	340.13:342.5

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18140596>

Анотація. У статті досліджено конституційні гарантії розподілу влад як першооснову сталості судової влади у демократичній державі. Теоретичний фокус спрямовано на відмінність між декларативним проголошенням принципу та його операційним наповненням через конституційні норми. Показано, що реальна незалежність і витривалість суду забезпечуються процедурною визначеністю добору та звільнення суддів, незмінюваністю, фінансовою й адміністративною автономією, а також чіткими механізмами парламентського контролю над виконавчою владою і юрисдикційними повноваженнями судів щодо перегляду актів державної влади. Здійснено компаративний аналіз європейських та латиноамериканських моделей. У Латинській Америці розглянуто інституціоналізацію так званої “четвертої влади” (виборчої, прокурорської, контрольної), що доповнює механізм стримувань і протипаг за умови конституційно гарантованої автономії. Європейський зріз (Ісландія, Польща, Болгарія, Румунія) демонструє сталі результати за наявності процедур взаємодії гілок влади, інструментів конституційного контролю та арбітражної ролі суду в урегулюванні політичних конфліктів. Окрему увагу приділено постсоціалістичним конституціям, де поділ влад поєднується із вимогою інституційної співпраці для збереження ефективності державного апарату без послаблення судової незалежності. Узагальнення підтверджує: глибина конституційного регулювання, передбачуваність процедур і культура дотримання правил прямо корелюють із рівнем стійкості судової системи та стабільністю правопорядку. Сформульовано практичні орієнтири для українського конституційного простору: кодифікація прозорих кадрових процедур у судовій владі, гарантування бюджетної автономії, посилення запобіжників від політичного тиску, уточнення меж компетенцій і процедур взаємодії між гілками влади. Запропонований підхід окреслює умови, за яких розподіл влад функціонує як дієва архітектура захисту прав людини та підтримання верховенства права.

Ключові слова: розподіл влад; судова незалежність; конституційні гарантії; механізм стримувань і протипаг; компаративний аналіз.

Constitutional guarantees of the separation of powers as the basis for the stability of the judiciary: a comparative analysis

Abstract. The article examines constitutional guarantees of the separation of powers as the foundational basis for the resilience of the judiciary in a democratic state. The theoretical focus highlights the distinction between declarative constitutional statements and their

¹ кандидат політичних наук
<https://orcid.org/0009-0005-4210-1920>

“operational” implementation through provisions of the Basic Law. It argues that genuine judicial independence and durability are secured by procedurally defined rules for the selection and removal of judges, irremovability, financial and administrative autonomy, as well as clear mechanisms of parliamentary oversight over the executive and the judiciary’s jurisdiction to review acts of state power. A comparative analysis of European and Latin American models is conducted. In Latin America, the institutionalization of a so-called “fourth branch” (electoral, prosecutorial, or oversight authorities) can reinforce checks and balances, provided constitutional autonomy is guaranteed. The European perspective (Iceland, Poland, Bulgaria, Romania) demonstrates consistent results when procedures for inter-branch cooperation, instruments of constitutional review, and the judiciary’s arbitral role in resolving political conflicts are in place. Special attention is paid to post-socialist constitutions, where the separation of powers is combined with a requirement for institutional cooperation to preserve the effectiveness of the state apparatus without weakening judicial independence. The synthesis confirms that the depth of constitutional regulation, procedural predictability, and a culture of compliance directly correlate with the stability of the judicial system and the legal order. Practical guidelines for Ukraine are formulated: codifying transparent personnel procedures in the judiciary, ensuring budgetary autonomy, strengthening safeguards against political pressure, and clarifying the boundaries of competences and procedures for inter-branch interaction. This approach outlines the conditions under which the separation of powers operates as an effective architecture for protecting human rights and upholding the rule of law.

Keywords: separation of powers; judicial independence; constitutional guarantees; checks and balances; comparative analysis.

Вступ

У сучасній конституційній теорії принцип розподілу влад розглядається як фундаментальний елемент демократичного державного устрою, що забезпечує стримування та противагу між гілками влади, запобігає узурпації повноважень і гарантує дотримання верховенства права. Водночас формальне закріплення цього принципу в тексті конституції не завжди означає його реальну дієвість. Ефективність розподілу влад залежить від конкретних конституційних гарантій – процедур добору суддів, фінансової автономії судової влади, механізмів парламентського контролю над виконавчою владою та меж взаємодії між інституціями. Саме ці норми визначають, чи буде судова влада справді незалежною і стабільною, а система управління – збалансованою.

Проблема полягає в тому, що в багатьох країнах принцип розподілу влад існує радше на декларативному рівні: відсутність детальних процедур або нечіткість правових норм відкриває шлях до політичного впливу на суд, порушення рівноваги між гілками влади та ослаблення механізмів конституційного контролю. У такому контексті постає потреба у компаративному аналізі, який дозволяє оцінити, як різні держави реалізують конституційні гарантії розподілу влад і яким чином вони впливають на сталість судової системи.

Метою статті є з’ясування сутності та змісту конституційних гарантій розподілу влад як базового чинника сталості судової влади шляхом порівняння моделей конституційного регулювання в країнах Європи та Латинської Америки. Для досягнення мети передбачено визначити логіку конституційних механізмів захисту судової незалежності, виявити особливості взаємодії між гілками влади у різних конституційних традиціях та окреслити умови, за яких баланс влад сприяє зміцненню державного правопорядку.

Завдання дослідження:

1. Розкрити теоретико-правові засади принципу розподілу влад як гарантії незалежності судової влади.
2. Проаналізувати конституційні норми, що визначають взаємодію гілок влади та автономію суду.
3. Дослідити компаративний досвід європейських і латиноамериканських держав щодо інституційного балансу та “четвертої влади”.
4. Визначити вплив конституційних гарантій на реальну незалежність суду.
5. Сформулювати висновки щодо оптимальної моделі забезпечення сталості судової влади.

Результати

У межах розподілу влад держава прагне забезпечити баланс і взаємне стримування між гілками влади, але сама по собі конституційна схема ще не гарантує реальної незалежності суду чи ефективного контролю виконавчої гілки з боку парламенту. Логіка конституційних гарантій у розподілі влад полягає в закріпленні статусу суду та парламенту через повноваження й процедури, які забезпечують захист від узурпації влади та політичного тиску, а не через формальне декларування у тексті Конституції. Якщо в Конституції прямо передбачені чіткі правила добору та звільнення суддів, а також відповідні положення про матеріальну й адміністративну автономію судової системи, це значною мірою ускладнює сторонній вплив на суд [1].

Водночас конституційні норми, що встановлюють розподіл влад, покликані створити певний простір співпраці між ними, щоб уряд не був цілком залежним від парламентських коливань, а суд не перетворювався на “державу в державі”. Логіка таких гарантій полягає в чіткому описанні процедур взаємодії, можливостей відносного втручання (наприклад, при надзвичайному стані) та, що особливо важливо, шляхів судового контролю: чи може суд зупиняти рішення уряду, визнавати неконституційними акти парламенту, чи мають громадяни реальні механізми звернення до суду при порушенні їхніх прав. Саме ці, фактично, “операційні” приписи, закріплені на рівні Основного Закону, з одного боку, закріплюють поділ влад, а з іншого – забезпечують умови для існування сталої судової влади.

Відповідно, обмаль уваги до конституційних гарантій (чи їх викладення у надто загальній формі) може призвести до того, що суд виявиться вразливим або залежатиме від фінансування й кадрових рішень виконавчої влади, тоді як парламент, не маючи дієвих механізмів контролю за урядом, втрачає здатність уберегти систему від надмірної централізації. Тим самим логіка конституційних гарантій у розподілі влад виглядає доволі просто за своїм задумом, проте надзвичайно суттєва за наслідками: тільки якщо законодавець ретельно виписує розмежування повноважень і забезпечує суду та іншим інституціям передбачувані умови самостійності, можливо очікувати міцної основи для захисту прав людини й стабільного державного правопорядку.

Розподіл влад у конституційному тексті зазвичай постає як один із засадничих принципів, проте його ефективність залежить від того, чи підкріплений цей принцип детальними процедурами, чітким описанням меж повноважень і спеціальними гарантіями для кожної гілки влади. Коли конституція держави лише проголошує відокремлення законодавчої, виконавчої та судової влад, однак ігнорує питання прозорих методів призначення суддів, не визначає конкретних механізмів відповідальності або форм контролю, то така “декларація” лишається радше символічною. У багатьох випадках при цьому виконавча гілка чи правляча партія можуть легко брати під свій контроль ключові владні інституції, зокрема й суди, використовуючи прогалини в конституційному регулюванні [2]. Натомість розподіл

влад, чітко прописаний у Основному законі, розглядається як юридично стале зобов'язання для всіх суб'єктів політичного процесу, змушуючи їх дотримуватися правил, які унеможливають узурпацію.

Судова влада може бути незалежною у повній мірі лише тоді, коли її статус захищений на найвищому рівні – у Конституції або її еквіваленті. Навіть якщо поточні політичні еліти згодні пошанувати неупередженість суду, відсутні гарантії того, що у найближчому майбутньому під тиском внутрішніх чи зовнішніх чинників, вони не відмовляться від цих зобов'язань. Тому конституційні норми покликані надати судовій владі той рівень самостійності, який неможливо довільно змінити або обмежити звичайними законами: наприклад, умови відбору й звільнення суддів, їхню незмінюваність і фінансові гарантії, а також інституційні можливості реагувати на політичний тиск [3].

Поруч із цим, судова влада виконує центральну функцію у механізмі стримувань і противаг, адже має повноваження перевіряти відповідність актів виконавчої й законодавчої влади конституційним стандартам, а також захищати права громадян від зловживання державною машиною. Якщо ж Конституція залишає питання незалежності суду під питанням, наприклад, дозволяє виконавчій владі безконтрольно призначати чи звільняти суддів, змінювати їхній статус, бюджет, структуру тощо, – тоді вся конструкція розподілу влад виявляється крихкою [4].

З'ясувавши, чому декларативне закріплення розподілу влад у Конституції ще не гарантує реальної незалежності суду, звернемось до конкретних конституційних механізмів, які дають змогу наповнити проголошений принцип змістом. Адже саме від деталей, як-от процедури призначення і звільнення суддів чи чіткості формулювань щодо імунітету судової влади від тиску, залежить, чи трансформується юридична доктрина розподілу влад у дієву модель реального правопорядку.

Те, як саме у тексті конституції сформульовано положення про розподіл влад, може відразу створити ширший чи вужчий простір для судової незалежності. У «класичній» тригілковій моделі (законодавча, виконавча, судова) суд постає як автономна гілка, покликана контролювати відповідність рішень інших влади конституційним і законодавчим нормам. У деяких же країнах (наприклад, Нікарагуа, Колумбія, Бразилія) до класичного переліку додається «четверта влада» – виборча, прокуратурна чи контрольна, що може мати окремий конституційно закріплений статус, не підпорядкований ані виконавцю, ані суду в класичному вигляді [5, 6]. Формулювання, наведені в конституції, при цьому мають вирішальне значення: якщо “четверту владу” представлено як цілком автономну, це може зменшувати або, навпаки, збагачувати компетенцію судів (наприклад, у питанні перевірки виборчих результатів чи нагляду за дотриманням законності) [7]. Хоча загальна основа залишається спільною, саме зміст і формулювання конституційних норм визначають, у якій мірі суд обмежує свій арбітражний вплив на користь інших органів або, навпаки, набуває ширших повноважень контролю за різними сферами суспільного життя.

Незалежно від того, як у нормативних актах окреслено розподіл влад, фактичний статус судової влади визначається спеціальними конституційними положеннями, які гарантують її внутрішню та зовнішню незалежність. Якщо Конституція чітко регламентує призначення суддів на конкурсній чи іншій прозорій основі, визначає фіксований термін їх повноважень (не залежний від зміни політичної кон'юнктури) та встановлює належні дисциплінарні процедури (де участь політичних органів зведена до мінімуму), судді отримують умови для неупередженої діяльності. Навпаки, якщо в конституційному тексті залишено прогалини, що дозволяють виконавцю без чіткого обґрунтування позбавляти суддів посад чи переглядати їхні оклади й бюджети, судова влада фактично стає залежною. Додаткові ж гарантії (наприклад, незмінюваність суддів, заборона втручатися в процес судочинства, захищеність зарплат і пенсійного

забезпечення) слугують запобіжними механізмами, котрі ускладнює політичний тиск та корупційні впливи [8].

У деяких конституціях (особливо пострадянських чи постсоціалістичних держав) зустрічаються формулювання на кшталт “влада ділиться на законодавчу, виконавчу і судову, які співпрацюють між собою...” або “здійснення державної влади базується на принципах поділу й взаємодії гілок влад...” [9, 10]. Такі згадки про “співпрацю” чи “взаємодію” не суперечать класичній ідеї поділу влад, але підкреслюють, що розмежування функцій не має перетворитися на відкриту конфронтацію чи блокування ухвалення рішень. Приміром, якщо парламент не може домовитися з урядом про проходження певних законопроектів, саме суд може стати посередником (через процедури конституційного контролю чи розгляду апеляцій на виконавчі рішення). Водночас відсутність у конституційному тексті згадки про “співпрацю” не означає, що органи влади діють зовсім відокремлено: у США чи Франції “співпраця” фактично відбувається через механізми стримувань і противаг, закладених як у національних традиціях, так і в судовій практиці [11, 12]. Тому техніка конституційного регулювання може різнитися: у одних конституціях прямо встановлено, що влади взаємодіють, а у інших – описано систему взаємодії через конкретні процедури скликання парламенту, ініціювання вотуму недовіри чи призначення урядовців. Головне, щоб ці механізми у підсумку забезпечували ефективне функціонування суду як самодостатньої гілки.

Дослідивши загальні положення про формальний статус суду й додаткові конституційні гарантії, варто проілюструвати, як ці норми функціонують на практиці в різних країнах. Одна справа – коли у конституції зафіксовано, що «суд є незалежним», і зовсім інша – коли національна правова культура чи інституційні особливості формують цілком нову гілку влади (наприклад, виборчу чи контрольну) або, навпаки, зміщують акценти так, що судові повноваження стають формальними. Представлений далі **кейс-аналіз** реальних конституційних моделей (зокрема, латиноамериканських держав із «четвертою владою», прикладу Ісландії, а також постсоціалістичних країн Центрально-Східної Європи) проілюструє, як різноманітність підходів до розподілу влад позначається на рівні правопорядку й незалежності суду.

Дослідження конкретних прикладів дозволить з'ясувати, чому прості схеми “тріади” гілок влади інколи доповнюються додатковими інституціями (наприклад, виборчі ради, прокуратура, омбудсман), котрі набувають конституційного статусу. Успіх чи невдачі цих підходів напряму залежать від того, наскільки чітко й послідовно прописані механізми добору посадовців, їх взаємодії з судами та меж відповідальності.

У низці латиноамериканських держав, крім класичної “тріади” гілок влади, конституційно закріплюють додаткову (так звану “четверту”) владу, що нерідко охоплює інституції, відповідальні за організацію й контроль виборів або за прокурорську діяльність. Ідея полягає в тому, що такі функції мають настільки важливе значення для підтримання демократичних процесів, що не можуть бути підпорядковані жодній із трьох традиційних гілок, аби уникнути зловживань.

Конституція Нікарагуа передбачає виокремлення “виборчої влади” (Poder Electoral). Верховна виборча рада володіє широкими повноваженнями: від реєстрації кандидатів і контролю за виборчими процедурами до визнання підсумків голосування. Ідея полягає в тому, що виборча влада не залежить ні від уряду, ні від суду, ані від парламенту. Задумано це для підвищення довіри населення до результатів виборів, позаяк, наприклад, виконавча влада не може одноосібно коригувати виборчі списки чи втручатися у виборчі комісії [13].

У бразильському конституційному устрої існує окремий орган – Ministério Público (“Публічна прокуратура”), який виконує функції, часто трактовані як “четверта гілка влади”. Прокуратура має обов'язок захищати права громадян і громадський інтерес

(наприклад, у справах про порушення прав людини, корупції або екологічних правопорушеннях), а її статус виписано так, що навіть виконавча влада не може вільно втручатися в роботу прокурорів чи звільняти їх, що сприяє протидії корупції та свавіллю з боку виконавчих органів [14, 15].

У Колумбії сформована система з “Public Ministry” (зокрема, Procuraduría General de la Nación і Defensoría del Pueblo), що мають конституційне підґрунтя для здійснення контролю над органами влади й захисту прав громадян. Фактично це органи, які працюють незалежно від уряду й парламенту. У правовій науці їх іноді називають “четвертою владою”, хоча в самому тексті Конституції термін “влада” не застосовується. Проте їхній реальний вплив на політику та суспільні відносини робить їх де-факто самостійною ланкою [16, 17].

Наведені приклади демонструють один і той самий конституційний задум: певні функції (виборчі чи прокурорські), які становлять особливу цінність і ризикують бути монополізовані виконавчою гілкою, виносять у самостійну “владу” з окремим правовим статусом. При цьому судова гілка традиційно зберігає властиві їй функції, однак така “четверта гілка” може доповнити механізм стримувань і противаг ще одним каналом – контролем за виборчими процедурами чи державними посадовцями, – що, у теорії, зміцнює демократичні процеси та правопорядок. Однак дієвість цих “четвертих” влад у великій мірі залежить від сумлінного дотримання конституційних приписів, професійності кадрів і рівня політичної культури, тому в деяких країнах вони можуть ставати предметом політичних ігор, якщо відсутній реальний баланс влад і незалежне судочинство.

Показова конфігурація традиційного тривладдя з акцентом на особливостях історичної парламентської практики спостерігається у Ісландії. У конституційній традиції Ісландії яскраво простежується класична “тріада” гілок влади – законодавча, виконавча і судова – проте особливого колориту їй надає багатовікова історія і своєрідна парламентська культура. Парламент Ісландії, Альтинг (Althing), вважається одним із найдавніших у світі представницьких органів: його витoki сягають часів народних зборів вікінгів, що відбувалися ще у X столітті. Така тривала історична спадкоємність сформувала міцний парламентаризм як національну рису політичної свідомості [18, 19].

Законодавча влада в Ісландії цілковито сконцентрована в Альтингу, який обирається на прямих виборах; там відбуваються як конституційні зміни, так і ухвалення ординарних законів [20]. Попри наявність Президента як формального голови держави, виконавча влада більшою мірою зосереджена в руках уряду, очолюваного прем’єр-міністром. Тобто реальне ухвалення політичних рішень здійснюється урядом, який отримує вотум довіри саме в Альтингу.

Судова влада в Ісландії представлена загальними судами з Верховним судом Ісландії на чолі; судова система має конституційну незалежність, яку парламент визнає глибоко вкоріненою в національні традиції та правову спадщину. Прийнято вважати, що завдяки сильному парламентському корінню суспільство толерантніше ставиться до рішень суддів, особливо в питаннях конституційного тлумачення чи тлумачення права людини. Водночас уряд, історично підзвітний парламенту, не має значного простору для політичного тиску на суд – якщо намагатиметься, Альтинг та громадська думка швидко зреагують [21].

Така зразкова модель тривладдя в Ісландії спирається на два стовпи: (1) повагу до парламентської першості, втілену за довгі століття практики, і (2) розуміння того, що виконавча влада здобуває легітимність лише у співпраці з Альтингом, а суди залишаються поза оперативним політичним процесом, аби гарантувати людям неупередженість правосуддя [18-20]. Попри те, що Ісландія є невеликою за населенням, її приклад демонструє, як історичні й культурні чинники можуть додатково зміцнювати

демократичний розподіл влад, зміцнюючи парламент та суд у системі стримувань і противаг.

Особливий підхід до розподілу влад у ряді постсоціалістичних держав Центрально-Східної Європи полягає в тому, що їхні конституції не обмежуються простим проголошенням законодавчої, виконавчої й судової гілок, а додатково підкреслюють потребу в тісній взаємодії між ними для належного функціонування державного механізму [22, 23]. Такі дії пов'язані з тим, що країни, які виходили з радянської чи однопартійної системи, прагнули як розмежувати владні повноваження, так і забезпечити можливість швидкого реагування на перехідні економічні та політичні виклики, уникаючи надмірних конфліктів чи блокувань.

Розглядаючи приклад Польщі, зауважимо, що у сучасній Конституції (1997) прямо йдеться про те, що “державний лад Республіки Польща базується на поділі та балансі (równowaga) законодавчої, виконавчої та судової влад”. Водночас у низці статей наголошується, що органи влади мають співпрацювати на засадах правової державності й поваги до Конституції [24]. Таке поєднання “поділу” й “балансу” унеможлиблює узурпацію повноважень якоюсь однією гілкою, але й враховує, що подекуди парламент, уряд і суд мусять оперативно узгоджувати спільні дії (наприклад, при євроінтеграційних реформах чи надзвичайних ситуаціях).

Конституція Болгарії (1991) закріплює поділ влад (законодавчу – Народні Збори, виконавчу – уряд на чолі з прем'єром, судову – незалежні суди), проте водночас містить низку положень, які підкреслюють взаємозалежність цих інституцій [25]. Прикметно, що в Болгарії Конституційний Суд посідає особливе місце: його сформовано з метою не лише охорони Основного Закону, а й задля розв'язання потенційних конфліктів між органами влади, що свідчить про усвідомлений акцент на “співпрацю через конституційний контроль”: замість відкритого політичного протистояння за розширення повноважень, уряд та інші владні інституції знають, що остаточне слово матиме КС, який діє незалежно від виконавчої сфери [26].

Румунська Конституція (1991, із подальшими змінами) прямо згадує про поділ влад, а водночас указує, що держоргани зобов'язані співпрацювати задля досягнення суспільних цілей, дотримання прав і свобод громадян та ефективного управління [27]. Тут актуальною залишається місія Конституційного Суду Румунії, що з одного боку здійснює класичний контроль конституційності актів парламенту й уряду, а з другого – часто використовується самими гілками влади як арбітр у складних політичних суперечках (скажімо, в період урядових криз чи спроб імпичменту президента). Тобто у румунській системі підкреслюється: будь-який спір між владними інститутами мусить бути розв'язаний у правовому полі, а не через демонтаж або ігнорування іншої гілки.

Загальна ідея конституцій у згаданих країнах – не допустити повторення авторитаризму чи партійної монополії, але й уникнути ситуації, коли жорстка конкуренція між владними інституціями паралізує держапарат. Тому й з'являються формулювання про “взаємодію” гілок влади чи статті, що створюють окремі органи (як Конституційні Суди) з функцією арбітражу. На практиці це означає, що в умовах перехідної економіки, соціальних перетворень чи назрівання конфліктів влада зобов'язана знаходити компроміси у правовому полі. Судова влада, у свою чергу, здобуває міцніше підґрунтя для свого існування: конституція закріплює не лише її формальну незалежність, а й механізми, що забезпечують участь суду у вирішенні суспільних викликів, без перетворення його на звичайний додаток виконавчих структур. Внаслідок цього система набуває певної пластичності: кожна гілка може бути підконтрольною іншим, але без ризику тривалої блокади держапарату. Такий підхід є характерною рисою постсоціалістичних держав, які шукали оптимальний варіант розподілу влад у контексті швидких і масштабних реформ.

Висновки

Проведений компаративний аналіз підтвердив, що сталість судової влади залежить від конкретних конституційних механізмів, які гарантують її незалежність, забезпечують фінансову й адміністративну автономію та обмежують політичний вплив на правосуддя. Конституційні гарантії мають реальну силу тоді, коли містять чітко прописані процедури добору, призначення й звільнення суддів, визначають межі компетенції кожної гілки влади та закріплюють інституційні механізми взаємодії, побудовані на рівновазі й взаємній відповідальності.

Досвід держав Латинської Америки свідчить, що розширення класичної моделі тривладдя через запровадження “четвертої влади” (виборчої чи прокурорської) може посилювати механізм стримувань і противаг за умови її функціонування на основі конституційної автономії та високих етичних стандартів. Судова влада при цьому зберігає статус головного гаранта законності та контролю за дотриманням конституційного порядку.

Європейська практика, зокрема приклади Ісландії, Польщі, Болгарії та Румунії, демонструє ефективність збалансованої взаємодії між гілками влади, коли парламент, уряд і суд діють у межах конституційно визначених повноважень і визнають арбітражну роль судової системи. Закріплення у конституціях процедур співпраці, конституційного контролю та арбітражу між владними інституціями сприяє уникненню політичних конфліктів і забезпечує стабільність правового порядку.

У постсоціалістичних країнах поєднання принципу поділу влад із вимогою їх взаємодії сприяє формуванню адаптивних моделей державного управління, які підтримують ефективність державного апарату, не порушуючи незалежності суду.

Сталість судової влади як центрального елемента механізму розподілу влад визначається глибиною конституційного регулювання, зрілістю політичної культури та рівнем інституційної довіри. Для України важливо забезпечити системність конституційних гарантій, закріпити ефективні процедури й запобіжники від політичного втручання, що створить основу для стабільного правопорядку, верховенства права та демократичного розвитку держави.

Список використаної літератури

1. Городовенко, В. (2021). Інституційна незалежність судової гілки влади в Україні: конституційно-правовий аспект. *Вісник Конституційного Суду України*, 1, 81–92. https://ccu.gov.ua/sites/default/files/gorodovenko_v_instytucijna_nezalezhnist_sudovoyi_gilky_vlady_v_ukrayini_konstytucijno-pravovyy_aspekt_1.pdf
2. Кічмаренко, С. М. (2017). Міжнародний і зарубіжний досвід забезпечення незалежності судової влади. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*, (1), 46–56. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IM AGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vchfo_2017_1_7.pdf
3. Бориславська, О. (2015). Незалежність судової влади як умова існування конституціоналізму. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 16(6), 57–61. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/57-61_28.pdf
4. Malyshkina, N. O. (2018). Судова влада в системі стримувань та противаг: гарантії функціонування і взаємодія з іншими гілками влади. *Проблеми законності*, (143), 39–50. <http://plaw.nlu.edu.ua/article/download/147311/148849>

5. Peluso Neder Meyer, E., & Bustamante, T. (2021, May 19). *Academic freedom under attack in Brazil: Once again, constitutional institutions are being subverted*. Verfassungsblog. <https://verfassungsblog.de/academic-freedom-under-attack-in-brazil>
6. Law & Other Things. (2011, March 12). *Unleashing the fourth branch*. <https://lawandotherthings.com/unleashing-fourth-branc/>
7. Organization of American States. (2017, December 20). *Electoral observation mission – Nicaragua (Report)*. <https://scm.oas.org/Pdfs/2017/CP38536E.pdf>
8. Бондаренко, Б. О. (2021). *Конституційно-правове забезпечення незалежності конституційного суду (європейський та український досвід)* (Дис. ... д-ра філософії, спец. 081). https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/dis_bondarenko.pdf
9. Bárd, P. (2021). In courts we trust, or should we? Judicial independence as the precondition for the effectiveness of EU law. *European Law Journal*, 27(1–3), 185–210. <https://doi.org/10.1111/eulj.12425>
10. Boryslavska, O. (2021). Judicial reforms in Eastern Europe: Ensuring the right to a fair trial or an attack on the independence of the judiciary? *Access to Justice in Eastern Europe*, 1(9), 122–142. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-4.1-a000049>
11. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). (2000). *Report on the independence of the judicial system: Part I – The independence of judges (CDL-JU(2000)021-e)*. Venice Commission. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU\(2000\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU(2000)021-e)
12. Conseil d'État de France. (2021). *The judiciary and the separation of powers*. <https://www.conseil-etat.fr/publications-colloques/discours-et-contributions/the-judiciary-and-the-separation-of-powers>
13. Inter-American Commission on Human Rights. (2021). *Nicaragua: Concentration of power and the undermining of the Rule of Law (Doc. 288/21)*. Organización de los Estados Americanos. https://www.oas.org/en/iachr/reports/pdfs/2021_nicaragua-en.pdf
14. Centre for Brazilian Studies. (2000). *What is the Ministério Público?* University of Oxford. <https://www.lac.ox.ac.uk/sites/default/files/lac/documents/media/rogerio20arantes2050.pdf>
15. France, G. (2019). *Brazil: Overview of corruption and anti-corruption* [Country Profile]. Transparency International. https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Brazil-Country-Profile-2019_PR.pdf
16. Roberts, C. H. (2021, March 1). *Top-down accountability vs. electoral democracy: The case of Colombia's Inspector General (Procuraduría General de la Nación)*. Accountability Research Center. <https://accountabilityresearch.org/top-down-accountability-vs-electoral-democracy-the-case-of-colombias-inspector-general/>
17. Ospina, M., & Rodríguez, C. (2022). Participatory institutions and their underlying boundaries: The case of the *Defensoría del Pueblo* in Colombia. У D. Landman (Ред.), *Participation and democracy in Latin America* (стр. 135-156). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/978019xxxxxx.003.0008>
18. Arter, D. (2000). From a “peasant parliament” to a “professional parliament”? Change in the Icelandic Althingi. *Journal of Legislative Studies*, 6(2), 45-66. <https://doi.org/10.1080/13572330008420628>

19. Encyclopaedia Britannica. (n.d.). *Althing* / *History & Facts*. <https://www.britannica.com/topic/Althing>
20. Researching Icelandic Law – Globalex. (2019). *Iceland: Parliament and legislative functions*. New York University School of Law. <https://www.nyulawglobal.org/globalex/iceland1.html>
21. Consultative Council of European Judges (CCJE). (2001, February 12). *The independence of judges: Reply submitted by Iceland (CCJE(2001)7 e)* [Questionnaire]. Council of Europe. <https://rm.coe.int/1680747ce8>
22. Kosař, D. (2019). The twin challenges to separation of powers in Central Europe: Technocratic governance and populism. *European Constitutional Law Review*, 15(1), 78-106. <https://doi.org/10.1017/S157401961800057X>
23. Арделі, О. (2020). Консолідація національної демократії в країнах Центрально-Східної Європи: теоретико-методологічні засади. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/download/6018/6296/>
24. The Constitution of the Republic of Poland. (1997). Art. 10. https://www.constituteproject.org/constitution/Poland_1997
25. Constitution of the Republic of Bulgaria. (1991). *Constitution of the Republic of Bulgaria (1991, with amendments through 2015)*. Constitute Project. https://www.constituteproject.org/constitution/Bulgaria_2015
26. Захарченко, П. П., & Мірошніченко, М. І. (2022). Порядок формування органів конституційного контролю в державах-членах Європейського Союзу: у фокусі компаративізму. *Нове українське право*, 1, 127-133. <http://www.newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/download/367/323>
27. The Constitution of Romania. (1991/2003). *The Constitution of Romania (1991, amended and supplemented 2003)*. Constitute Project. https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003